

Van boerenbos naar landgoed ?

De relatie tussen de ontwikkeling van bos en nieuwe landgoederen in Noord-Nederland

Nieuwe landgoederen zijn de hype van deze tijd, het begrip landgoed heeft een hoog aaibaarheidsgehalte. En zo kunnen we nog wel meer modernismen gebruiken om aan te geven dat dit onderwerp ruim in de belangstelling staat. Hoe is dat zo gekomen, waar gaat het precies om, vanwaar al die belangstelling, wat heeft dat met bosuitbreiding te maken en waarom juist in Noord-Nederland?

Van houtakker naar boerenbos, van bosboer naar landgoedeigenaar

Om te kunnen begrijpen welke relatie bestaat tussen nieuwe landgoederen en bosuitbreiding in Noord-Nederland, eerst even terug naar hoe de bosuitbreiding zich de laatste tien jaar ontwikkeld heeft. Onlangs werd het artikel "Tien jaar bosuitbreiding in Noord-Nederland" gepubliceerd (Bos- en Houtberichten 1996-11). Behalve een explosieve groei in *kwantitatief* opzicht juist in Noord-Nederland (2800 ha in de laatste tien jaar), valt er ook een trend te bespeuren in de ontwikkeling van de *kwaliteit* van de aangelegde beplantingen. De afgelopen jaren zien we de volgende accentverschuivingen:

– van snelgroeiende, tijdelijke houtakkers met populier en fijnspar naar langzaam groeiend,

Van 'voor de voet weg' geplante populierenakkers naar .....
(dia: P.P. Bosch)

duurzaam, blijvend bos met gemengde boomsoorten

- voor de voet weg geplante monoculturen naar bewust ontworpen multifunctionele complexen
- versnipperde kleinere aanvragen (confetti) naar grotere gezamenlijke projecten (clustering).
- subsidieregeling voor 100% hout naar subsidieregeling voor bos met meer "ruimte"
- hout als landbouwproduct naar multifunctioneel boerenbos
- lid van het Landbouwschap naar lid van het Bosschap
- landbouwbedrijf naar boerenbosbedrijf
- en uiteindelijk van boerenbos naar iets landgoed-achtigs

Opvallend hierbij is dat de meeste aanmeldingen voor bosaanleg uit de veenkoloniale en voormalige hoogveengebieden van Groningen en Drenthe komen. Er ligt een duidelijke relatie met de problematiek in de landbouw. De ak-

kerbouw heeft het nu eenmaal zwaarder dan de veeteelt. En binnen de akkerbouw ligt de situatie weer moeilijker in de Veenkoloniën en zware zeekleigebieden (Oldambt) dan elders in Nederland. Hierdoor en in de wetenschap dat men in Drenthe wat ruimhartiger en stimulerender omgaat met de aanleg van nieuw bos dan in Groningen, valt te verklaren dat de meest activiteiten plaats hadden in Drenthe en de Gronings-Drentse Veenkoloniën. Jammer van de gemiste kansen voor nieuw bos op de zeeklei in Groningen en Friesland. Jammer dat er geen bos van de grond gekomen is als invulling van (natte) natuurontwikkeling in de Ecologische Hoofdstructuur. Helaas dat bosuitbreiding bij de grote steden nog steeds niet echt van harte gaat. Er liggen kansen genoeg, ik publiceerde daar al eerder over in het NBT (januari 1991). Maar de ontwikkelingen

Nota's

Over nieuw bos in relatie met landgoederen werd voor het eerst gesproken in het Advies van de Commissie Rauwenhoff (Commissie Bosuitbreiding, Goede gronden voor nieuw bos, januari 1993). Concreet werd gepleit voor de aanleg van 5000 ha bos op nieuwe landgoederen (200 ha/jaar). "Met rijkssubsidies en met fiscale stimulansen zouden door particulieren nieuwe landgoederen kunnen worden aangelegd. Deze landgoederen zouden uit het oogpunt van de ruimtelijke kwaliteit en de bijdrage aan natuur en milieu een grote meerwaarde kunnen hebben". Daarnaast adviseert de Commissie om te zoeken naar combinaties van bosaanleg en woningbouw (7500 ha in 25 jaar). Mogelijke varianten zouden kunnen zijn: verfijning van het Gemeentefonds, in combinatie met vrije sector woningen en als compensatie van het bouwen in of in relatie met de Randstadgroenstructuurbossen. De beleidsaanbevelingen voor bos op nieuwe landgoederen en bos in combinatie met woningbouw werden overgenomen in het Bosbeleidsplan (LNV, december 1993), zij het dat de taakstelling als "P.M." werd opgenomen in het programma. Het rijk vraagt

Goede gronden voor nieuw bos

Cie Rauwenhoff legde voor het eerst de relatie tussen bosuitbreiding en nieuwe landgoederen (dia: P.P. Bosch)

de gemeenten om bos aan te leggen in combinatie met woningbouw". En: "Het rijk wil het tot stand brengen van nieuwe landgoederen stimuleren. Naast planologische medewerking wil het rijk hieraan fiscale faciliteiten verbinden, vergelijkbaar met de huidige Natuurschoonwet. Door bedrijven waar CO₂ wordt uitgestoten zou een actieve ondersteuning kunnen worden gegeven. Voor de realisatie van nieuwe landgoederen is de medewerking van provincies en gemeenten essentieel".

In de Planologische Kern Beslissing (PKB) van het Structuurschema Groene Ruimte (VROM / LNV, december 1995) werd bovengenoemd beleid verankerd in het Beleidsprogramma: "Het rijk vraagt de gemeenten om bos in samenhang met woningbouw tot stand te brengen en zal hieraan in het ruimtelijk beleid medewerking verlenen. Het rijk verzoekt de provincies hieraan tevens medewerking te verlenen"; "Het rijk bevordert de aanleg van nieuwe landgoederen met bossingen. Het rijk vraagt aan provincies en gemeenten om in hun ruimtelijk beleid hieraan medewerking te verlenen". Overigens worden geen concrete hectaren genoemd.

Tot slot verscheen de discussienota Visie Stadslandschappen (LNV, april 1995) met als een van de zes uitgewerkte strategieën de "Nieuwe buitenplaatsen in het stadslandschap". "Niet alleen de overheid kan aan de groene kwaliteit van het stadslandschap werken, ook de markt kan een steentje bijdragen. De vraag naar exclusieve woon- en werklocaties in het groen kan worden benut voor het realiseren van een hoogwaardig parkstelsel in het stadslandschap dat recreatieve en ecologische waarde heeft".

staan niet stil, de belangstelling in het noorden blijft en nieuwe kansen doen zich voor in de combinatie van nieuwe landgoederen (of buitenplaatsen) met bosaanleg. Aanleiding hiervoor is het verschijnen van een aantal rijksnota's zoals het Bosbeleidsplan, het Structuurschema Groene Ruimte (SGR) en de Visie Stadslandschappen (VSL), waarin gezocht wordt naar (financiële) medestanders bij de bosuitbreidingsplannen.

Het bos, zowel de oppervlakte als de kwaliteit, komt er dus uiteindelijk wel in het noorden en daar kunnen ze in West-Nederland alleen nog maar van dromen, gezien alle publicaties van de laatste tijd. Het gaat ons er nu om hoe we er nog wat extra's uit kunnen halen. Bijvoorbeeld door een betere locatiekeuze. Bijvoorbeeld door te zoeken naar meer combinaties: met milieubescheringsgebieden (buffering van natuurgebieden, waterwingebie-

den, erosiebestrijding, CO₂-opvang e.d.), met het recreatief medegebruik, met het verbeteren van de landschappelijke kwaliteit en met het verbeteren van het woon-, werk- en leefklimaat. Want combinatie is ook in die gevallen weer meer dan de som der delen.

Boeren en bosbouwers blijven rekenaars

Particuliere aanvragers voor bosaanleg weten ook dat de combinatie meer is dan de som der de-

len en worden bij het opzetten van financieringsmodellen dan ook steeds inventiever. Ook zij proberen om er nog meer uit te halen, maar dan vooral financieel. Vaak gaat het daarbij niet eens om de werkelijke kosten van het bebossen op zich, want die worden door alle subsidies redelijk gedekt. Nee, het verlies aan vermogen dat optreedt door het verschil tussen de waarde van landbouwgrond en bosgrond staat in alle berekeningen centraal.

Juist om deze teruggang op te vangen, probeert men alle mogelijke partijen, belanghebbenden, organisaties en overheden te interesseren voor de meerwaarde die nieuw bos vooral ook voor hen kan bieden. "Als ik bos aanleg in jullie waterwingebied of naast jullie uitbreidingsplannetje, doen jullie dan als waterleidingmaatschappij of als gemeente mee?" Of "als ik nu wat extra kleur en fleur aanbreng in het ontwerp en mijn bezit openstel voor recreatief medegebruik, zijn jullie dan financieel geïnteresseerd?"

En als dan in het Bosbeleidsplan, het SGR, de VSL en andere rijksnota's het begrip landgoed of buitenplaats opduikt als middel om meer bos van de grond te krijgen, is het hek van de dam. Dan heeft elke gewone houtakker ineens een meerwaarde en wordt elk boerenbos al gauw een landgoed genoemd. En dat opent dan weer andere (financiële) perspectieven, want dan zou het bezit onder de Natuurschoonwet (NSW) kunnen vallen. Want ook (bos)boeren en hun nageslacht hebben de NSW ontdekt als interessant in verband met de vermogensbelasting en de successierechten. Aanleg van 5 ha bos al dan niet met een gebouw, en (gedeeltelijke) opengesteld voldoet al gauw aan het begrip "landgoed in de zin van de NSW". Daarbij is overigens nog niets gezegd over de kwaliteit en meer-

VROM en LNV verstaan onder de begrippen landgoed en buitenplaats het volgende:

(bron: Regeling experimenten nieuwe buitenplaatsen, januari 1997)

Een *nieuw landgoed* is een openbaar toegankelijk boscomplex - al dan niet met overige gronden - met daarin een woongebouw van allure met maximaal 2 à 3 wooneenheden en een minimale omvang van de bebossing van 5 ha. Het complex heeft een maatschappelijke meerwaarde. Van het boscomplex is minimaal 90 % openbaar toegankelijk en maximaal 10 % bestemd voor privé gebruik.

(Overigens wijkt de definitie van landgoed volgens de Natuurschoonwet hier van af.)

Een *nieuwe buitenplaats*, zoals bedoeld in de Visie Stadslandschappen is een complex dat bestaat uit gebouwen (woningbouw, kantoren, utiliteitsbouw) met een omringend park. Nieuwe buitens kunnen woningen, kantoren, instituten, recreatievoorzieningen en/of bijzondere stedelijke voorzieningen bevatten in een ruime groene omgeving. In de VSL is geen onder- of bovengrens gegeven voor de totale oppervlakte. Maximaal 20% van de buitenplaats mag een stedelijke bestemming krijgen.

Het zal duidelijk zijn dat bij deze definitie van nieuwe buitenplaatsen de stedelijke component vaak veel groter is dan bij nieuwe landgoederen. Dit brengt uiteraard meer risico's met zich mee, zoals ongewenste ruimtelijke effecten, verstening van het landelijk gebied, toename van de mobiliteit en milieudruk. Voor nieuwe buitenplaatsen worden daarom hoge eisen gesteld aan de locatie, de inpassing in de omgeving, de openbaarheid en de architectuur. Hoe de overheden hiermee om zullen gaan is nog niet duidelijk. De beleidsvorming rond deze nieuwe buitenplaatsen krijgt gestalte na afronding van het experiment nieuwe buitenplaatsen dat onlangs is gestart.

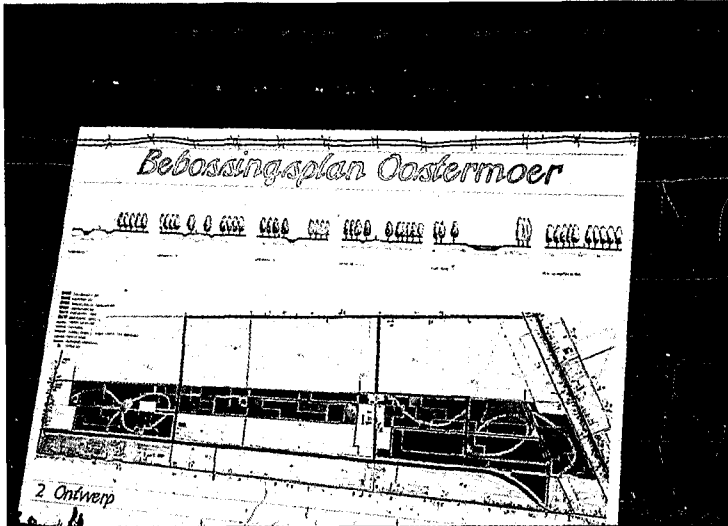
In dit artikel wordt hier niet verder op ingegaan.

waarde. Meestal blijkt het gewoon te gaan om bos achter de boerderij. Daar is natuurlijk niets mis mee, maar met een landgoed heeft het niets van doen.

Les nouveaux riches zouden het nog slimmer aan kunnen pakken. Het stichten van een nieuw landgoed met 5 ha bos biedt weer geheel nieuwe perspectieven in dit land: mooi ruim buiten gaan bouwen zonder hinder van moeizame ruimtelijke ordeningsprocedures. Nog slimmer wordt het nu al bedacht door projectontwikkelaars: bebos 30 ha landbouwgrond, zet daar 30 gedeeld door 5 is 6 huizen op, en verkoop het onder het mom van nieuwe landgoederen. Dat moet toch kunnen, dat is toch wat de rijksoverheid wil?

Zorg voor ons landschap betekent zorg voor kwaliteit

Uit voorgaande blijkt dat het eigenlijk gaat om twee ontwikkelingen. Ten eerste het gebruik (misbruik) van het begrip landgoed voor "gewoon bos achter de boerderij". Zoals hiervoor is aangegeven, gaat het tot nu toe meestal om bosuitbreiding op landbouwgronden. Dat de eigenaar de kans schoon ziet om fiscale voordelen te halen uit de rangschikking onder de Natuurschoonwet en dat daarbij het begrip landgoed gehanteerd wordt, wil niet zeggen dat al deze complexen nu ook automatisch een landgoed genoemd kunnen worden. Daar is meer voor nodig. Daarbij komen begrippen als stijl, allure, kwaliteit, monumentale

Een voorbeeld van een 'Boerengood' (Boerenbos, gebr. Kruit bij Gasselternijveen) (dia: P.P. Bosch)

vormgeving, ornamenten, cultuur(historie) en hun onderlinge samenhang om de hoek kijken. Begrippen die naar mijn mening toch onlosmakelijk verbonden zijn - en hopelijk zullen blijven - met de landgoederen zoals u en ik die voor ogen hebben. Illustratief is in dit verband ook het Advies over nieuwe landgoederen en buitenplaatsen van de Raad voor het Natuurbeheer (augustus 1996).

Er valt dan ook sterk voor te pleiten dat we in gevallen van nieuw bos op landbouwbedrijven gewoon blijven spreken over boerenbos, ondanks een eventuele rangschikking onder de NSW. Tenzij er echt sprake is van een stijlvol, kwalitatief hoogwaardig ingericht bos achter een bestaande monumentale boerderij, en die voorbeelden zijn er. Dan zou men voortaan beter kunnen spreken van bijvoorbeeld een "Boerengood". Maar ik geef mijn term graag voor een betere. Zo blijft het begrip Landgoed als een soort keurmerk gereserveerd

Projectontwikkelaars begrijpen de meerwaarde van 'het oprijlaangevoel' heel goed (dia: P.P. Bosch)

voor de echte, bestaande landgoederen. Dat wil overigens niet zeggen dat er geen nieuwe aan toegevoegd kunnen worden, maar daarover hierna meer. Laten we waken voor devaluatie van cultuurhistorisch gegroeide begrippen als landgoed en buitenplaats.

Een tweede ontwikkeling is de toenemende belangstelling voor bosuitbreiding in combinatie met (woning)bouwprojecten. Ook hier ligt het gevaar van begripserosie

op de loer. Onder het mom van het stichten van nieuwe landgoederen, want dat wil de rijksoverheid toch zo graag, komen particulieren, gemeenten en projectontwikkelaars met de mooiste plannen. Die blijken bij nadere bestudering vaak niet meer dan wat ruimer opgezette wijpjes in het groen, mooi wonen onder wat meer bomen of luxe villa's in een bosrand.

Het begrip landgoed of buitenplaats wordt hierbij te pas en te onpas gebruikt. Let maar eens op de makelaarsadvertenties in de woonbladen of op de reclameborden van projectontwikkelaars. Ook hier appelleert men aan de aabaarheid, de speciale groene uitstraling, het oprijlaangevoel dat een landgoed omgeeft.

En toch liggen hier kansen voor de ontwikkeling van bos en natuur gecombineerd met de verbetering van het woon-, werk- en leefklimaat. Het groen mee laten liften met de economische ontwikkelingen. Groen laten finan-

Rood betaalt Groen

In de Nota Dynamiek en Vernieuwing (LNV, april 1995) zijn de keuzen uit het regeerakkoord uitgewerkt voor de beleidsterreinen van LNV. De nota geeft richting aan het beleid voor de komende periode, en is de LNV-bijdrage aan het thema plattelandsvernieuwing. "Vernieuwing om de uitdagingen en veranderingen die de toekomst bepalen met vertrouwen tegemoet te kunnen zien".

Enkele van de programma's en projecten uit deze Nota hebben betrekking op de relatie tussen groen en wonen/werken. Zo wordt er gezocht naar mogelijkheden om het groen door het rood te laten betalen (project Rood betaalt Groen). En het project: Wegnemen van planologische beletselen geeft zoveel mogelijk invulling aan de zinsnede: "Waar goed ontworpen woningbouwprojecten of recreatieprojecten in combinatie met aanleg van groen (bos/natuur) tot een verhoging van de ruimtelijke, landschappelijke en ecologische kwaliteit en het economisch draagvlak leiden, zal het Kabinet zich ervoor inspannen de planologische beletselen voor dergelijke projecten weg te nemen".

cieren door het rood. Daar gaat het steeds vaker om. Het stichten van nieuwe landgoederen biedt zo'n mogelijkheid. De kunst is echter om er slim mee om te gaan!

De overheid als regisseur, of hoe voorkomen we Belgische toestanden

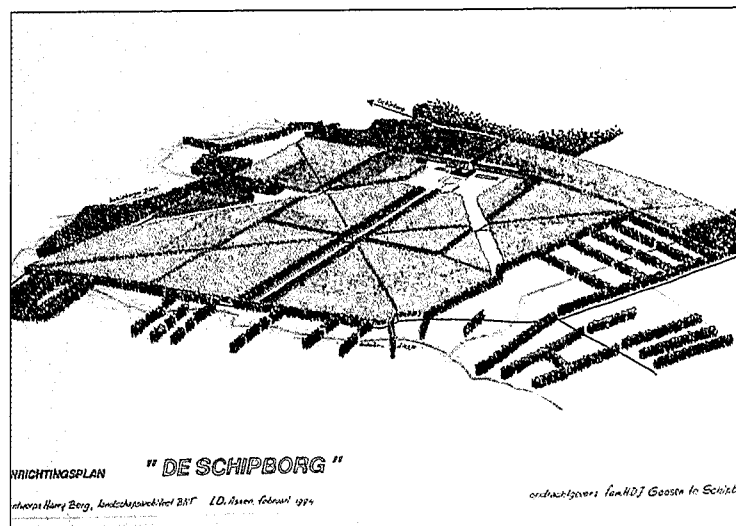
Om de dreigende, ongebreidelde wildgroei enigszins te kunnen sturen en begeleiden, hebben de drie noordelijke provincies samen met de Ministeries van VROM, EZ en LNV een verkenning laten uitvoeren naar de mogelijkheden van nieuwe landgoederen in Noord-Nederland. De ondertitel van de binnenkort te verschijnen brochure luidt "Evenwicht tussen verleiding en bedreiging" en dat geeft wel aan dat hier wel degelijk kansen en mogelijkheden liggen, dat er belangstelling voor is, maar dat een en ander wel zorgvuldig begeleid moet worden. Uitgangspunt daarbij is: initiatieven voor nieu-

we landgoederen zijn welkom en ze worden van harte ondersteund; sterker nog, we zullen ze stimuleren. Maar we stellen wel kwaliteitseisen! Elders in dit nummer wordt op de genoemde brochure nader ingegaan. Ik beperk mij daarom tot enkele algemene constatering en kanttekeningen:

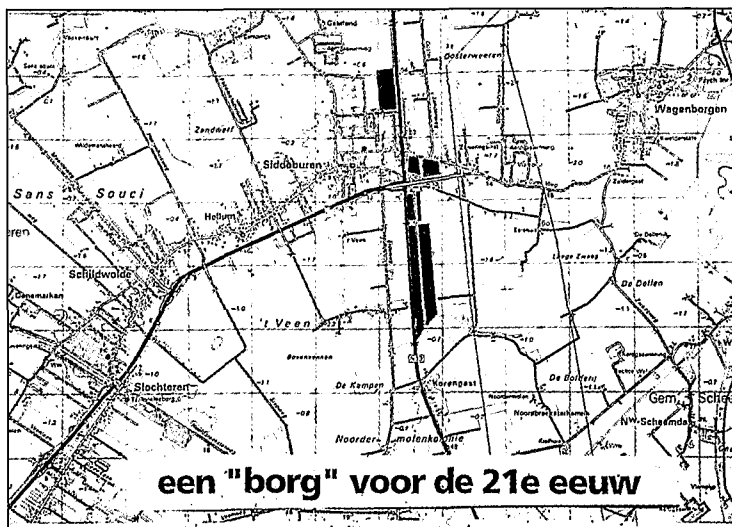
Belangrijkste uitgangspunt is dat hoge eisen gesteld moeten worden aan de kwaliteit. Kwaliteit wat betreft de locatie en de situering

in het landschap. Niet alles kan en mag zomaar overal. Er wordt bovendien gelet op de meerwaarde voor het woon-, werk- en leefklimaat in de omgeving en voor het milieu in het algemeen. Maar vooral de kwaliteit van het ontwerp, de uitstraling, de allure zullen een belangrijke rol bij de afwegingsdiscussies spelen. Nieuwe landgoederen zoals we die in Noord-Nederland graag willen stichten, zullen het predicaat landgoed moeten verdienen. Ze moeten een logisch hoofdstuk vormen in de ontwikkelingsgeschiedenis van landgoederen en buitenplaatsen zoals die eeuwen geleden gestart is. Dat vraagt nogal wat van - potentiële - geïnteresseerden, van ontwerpers, bestuurders en bouwers. Dat vereist visie en durf en die moet je gezamenlijk tonen.

De reeds eerder genoemde brochure kan daarbij een grote rol spelen. In deze brochure wordt op een stimulerende, enthousiasmerende wijze een aantal ideeën (locaties, gebieden, vormen, ontwerpen, gebruiksmogelijkheden) voor het stichten van nieuwe landgoederen aangedragen. Daarbij worden per streek en landschapstype de randvoor-

Nieuwe landgoederen zullen het predicaat 'Landgoed' moeten verdienen. (Plan van H. Berg voor het nieuwe landgoed 'de Schipborg' bij Anloo) (dia: H. Berg)

waarden en kwaliteitseisen in een checklist weergegeven. De brochure is dan ook niet alleen geschikt voor de geïnteresseerde particulier, maar ook, of misschien wel juist, voor de afwegende ruimtelijke ordeningsambtenaar of -bestuurder.

De brochure is op praktische situaties gericht. Bij het tot stand komen ervan kon immers geput worden uit de vele praktijkervaringen en discussies van de laatste jaren in het noorden.

Want we praatten al een tijdje met elkaar over mogelijkheden en plannen bij Assen, de Blauwe Stad aan het ooit (?) te realiseren Oldambtmeer, Slochteren, Stadskanaal en Hempens-Teerns bij Leeuwarden. Overigens los van de discussie of we die projecten nu als boerenbos, boerengoed, landgoed, buitenplaats of groene woonwijk moeten bestempelen. We zijn al heel ver met enkele grote landgoedachtige projecten bij Schoonebeek en Klazienaveen. En er is al iets moois ontstaan bij ter Apel. En last but not least wordt op dit moment de laatste boom geplant op het nieuwe 140 ha grote landgoed de Schipborg bij Anloo.

Bij die plannen kwamen drie discussiepunten steeds aan de orde.

Ten eerste de al jaren lopende discussie over de aanleg van nieuw bos in Noord-Nederland en dan met name over de locatie en situering, de invloed op het landschap en de cultuurhistorie, de vormgeving en inrichting en het gebruik en de meerwaarde.

Een tweede discussie ging over het bouwen op zich in het buitengebied en in de stads- en dorpsranden en om de kwaliteit van het bouwen (kleur, vorm, materiaalgebruik, situering). Daarbij kwamen vooral de consequenties van de optredende verstening van het buitengebied aan de orde zoals het toenemen van de mobiliteit (verkeer, vervoer, milieu) en de behoefte aan extra infrastructuurwerken (ontsluiting, nutsvoorzieningen).

Tegenover deze terecht zeer kritische benadering werd de ontwikkeling van nieuwe economische dragers als een belangrijke, positieve bijdrage aan de plattelandsvernieuwing gezien. Dit laatste gold dan vooral voor plannen in gebieden met een leefbaarheidsproblematiek. Het derde discussiepunt betrof

Een nieuwe Fraeylemaborg of Ennemaborg bij Siddeburen? (dia: P.P. Bosch

de invulling van en het omgaan met begrippen als allure en kwaliteit bij nieuwe bouwwerken op een landgoed of buitenplaats. Het zal u niet verbazen dat we daar nog steeds niet over uitgepraat zijn.

Hoe nu verder

Als de hiervoor genoemde brochure gereed is, zullen we de (bos)boer op moeten, zullen we geïnteresseerde potentiële landgoedeigenaren moeten uitleggen waar en onder welke voorwaarden we kansen zien en hoe men die zou kunnen oppakken. We zullen ook bestuurders, plannemakers en ruimtelijke ordenaars moeten uitleggen wat er mag, en vooral wat er kan. En er kan veel, dat zal uit voorgaande wel duidelijk zijn geworden. De brochure en ons gezamenlijk verhaal van rijk en provincies moeten zo beeldend en wervend zijn dat de reactie is: "O, bedoel je dat met een nieuw landgoed; maar dat willen wij ook!".

Tot slot

– Het begon in het noorden met vele hectaren houtteelt op landbouwgronden. Allengs werd er meer kwaliteit in gebracht. Er werd gezocht naar meerwaarden die bos te bieden heeft zowel voor locaties als in combinaties (zie Bos- en natuurontwikkeling in Groningen, NBT jan. 1991).

– Daarna ontstonden er Boerenbossen zoals het "Kruitbos" in het veenkoloniale Hunzegebied bij Gasselte (zie Het boerenbosbedrijf in de Veenkoloniën, Bos en Houtberichten 1993 - 3) en werden er landgoedachtige situaties gecreëerd, bijvoorbeeld bij ter Apel en de "borg voor de 21e eeuw" bij Siddeburen.

– Het nieuwe landgoed de Schipborg (zie Groen 1996 7/8 en Noorderbreedte 1995 - 6) is voorlopig even het rustpunt in de stormachtige ontwikkeling van bos en landgoederen in Noord-Nederland. Maar we zitten niet stil: de aanplant van "Boerengoederen" zal de komende tijd wel zijn gangetje blijven gaan, hoewel we als rijk en provincies toch wel wat meer mogen inspireren, stimuleren, voorlichten en begeleiden. Door de laatste reorganisatie van LNV is dat er een beetje bij in geschoten. Er zit

meer in en er kan dus ook meer uitgehaald worden!

– In de volgende concrete projecten zoals bij Schoonebeek en Klazienaveen worden vele honderden hectaren ontwikkeld. Zou daar wellicht sprake kunnen zijn van nieuwe landgoederen zoals bedoeld in dit artikel, of worden het toch boerengoederen of buitenplaatsen? De tijd zal het leren. Als deze projecten rijp zijn voor de openbaarheid zult u daarover ongetwijfeld via het NBT op de hoogte worden gehouden.

– In het voorlopig laatste, nog

niet geschreven hoofdstuk in de geschiedenis van de bosontwikkeling in Noord-Nederland, zal het stichten van een nieuw landgoed met de aanleg van duurzaam bos van hoge kwaliteit waarschijnlijk doel op zich zijn. We rekenen in de komende jaren op een tiental belangstellenden (spijtoptanten onder de onlangs naar België uitgewekenen?). Van ons allemaal hangt het af of we te zijner tijd zullen vinden dat deze nieuwe landgoederen ook het predicaat "LANDGOED" verdienen!